

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél lpen.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, felévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltetnek.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Jön a Karácsony.

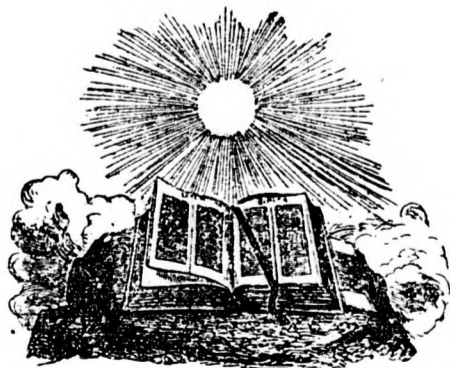
Jön a Karácsony, jön hófehér szárnyon,
Leszáll a kis falukra is.
Kinn a határon, nem csattog a járom,
Pihenést hoz azokra is.

Béke színében, akkor száll le éppen ;
Amikor oly hideg vagyon.
Nem hágy a télben, zuzmarázos éjben,
Ruhátlan semmit a fagyon.

Jön a Karácsony, felrebbenő szárnyon
Uj, lángbuzgó pásztorokkal . . .
— Áttörve árnyon, rég zsibbasztó álmon —
Ébresztnek tele torokkal.

Fel Isten népe ! templomunkba lépve,
Zengjünk adventi éneket.
— Eljött végre az idők teljessége,
Midőn Megváltónk született . . .

LÉNÁRD EDE.

Uj összeírás.

Az első ismert összeírás az, miről az Irásban olvasunk. A várakozásnak idején, mikor az idők teljessége betelt s az emberiség nyomora a legnagyobb fokra hágott, akkor rendelte el azt Augustus császár.

Igazi adventi idöket élünk ma is, a gyötrődésnek, a tanácsnélküli vergődésnek idejét, azért csaknem megdöbbenéssel vesszük az új összeírásnak elrendelését, melyről a közoktatásügyi minisztérium velünk közlött leiratából értesülünk.

Ez a rendelet mely a ref. püspökökhöz szól így hangzik: „Méltóságos és Főtiszteletű püspök ur! Tervbe vettem, hogy az országgyűlés elé törvényjavaslatot terjesszek a lelkészi jövedelmi kiegészítés mértékének emelése ügyében. E törvényjavaslat előkészítése céljából van szerencsém Méltóságodat tisztelettel felkérni, miszerint a bölcs vezetése alatt álló egyházkerületben levő mindazon lelkészségek jövedelméről tájékoztatni méltóztassék, amelyek az 1898. évi január hó 1-én már mint önálló anyaegyházak állottak fenn, de az 1898. évi XIV. t.-c. szempontjából eddig bejelentve nem lettek. Az egyes lelkészségekre vonatkozó e tájékoztatást akkép kérem eszközöltetni, hogy a lelkész, lelkészség jövedelmének kimutatására vonatkozó csatolt B) jelzésű bevallási ivateket az 1898. évi XIV. t.-c.

11. §-ában és az ezen törvény végrehajtása tárgyában kiadott 4433—98. eln. sz. utasításban foglalt rendelkezéseknek megfelelő módon három példányban kitöltik és minden egyes jövedelmi és kiadási tételt a politikai községi, illetve egyházközségi előjáróság által kiállított a járási főszolgabíró által érdemben hitelesített bizonyítványokkal igazolják. Ezen eljárási módnak indokául jelen ügy eddigi előzményein kívül az is szolgál, hogy kombinációba vettem, miszerint a megalkotandó törvényben felhatalmazást kérek, hogy annak végrehajtása során az egyes lelkészségeknek adandó állami jövedelmi kiegészítés megállapítására irányuló tárgyalás alapjául a most kért tájékoztató bejelentéseket vehessem. A küldött B) jelzésű bevallási ivatek kitöltésénél úgy a jövedelmek, mint a kiadások természetesen már nem az 1893—1897. hanem az 1904—1908. öt évi átlag szerint számítandók fel és igazolandók. Amennyiben azonban oly lelkészség jelentetnék be, amelynek már az 1898. évi XIV. t.-c. alapján is joga lett volna a bejelentésre, a bevallási ivatek ezek tekintetében nem az 1904—1908. évek, hanem az 1893—1897. évek átlaga szerint töltendők ki. Ha valamely lelkészi állás üresedésben volna, a jövedelmi bevallást a hitközségi előjáróság eszközli, amely a küldött B) bevallási ivateket alá is írja. Felkérem Méltóságodat, hogy a lelkészek illetve hitközségi előjáróságok által kitöltött be-

TÁRCA.

gr. Tisza István két pohárköszöntője.*

A tiszántúli egyházkerület püspökeiktatási ünnepélyén megjelent nem protestáns vallású küldöttekért, a mi kedves vendégeinkért kívánok poharat emelni. Ugy érzem, hogy köszönettel tartozom nekik azért is, mert az ő megjelenésökkel ismét dokumentáltak egy nagy igazságot, amely nagy horderejű következményekkel járt a múltban, de amelynek nem szabad termékenyítő hatását elveszíteni a jelenben és jövőben sem. Azt a nagy igazságot, hogy a magyar protestantizmus a magyar nemzet, a magyar társadalom színe-javának szívével elválhatatlanul van összeforva (helyeslés), hogy a magyar protestantizmus sorsa iránt érdeklődik min-

* E köszöntök a püspökeiktatási banketten hangzottak el és széles körben való érdeklődésre tartanak számot. Most midőn dr. Jászi Viktor barátom szíves volt az eredeti stenogrammot lediktálni és rendelkezéseimre bocsátani, örömmel ragadom meg az alkalmat, hogy az ország nagynevű volt miniszterelnökének a felelős kérdésekre nézve fontos, formájukra nézve teljesen keresetlen és őszinte nyilatkozatait közreadjam. Szerk.

denigaz magyar ember, hogy ha a magyar protestantizmus örömnepén ünnepet ül részt vesz abban valláskülönbség nélkül minden magyar ember (ugy van!) És ha ennek az igazságnak okait fürkesszük, úgy több körülményben találjuk meg azt. Először abban, hogy a magyar protestantizmus a maga ügyét a nemzeti ügygyel, a nemzeti függetlenség és szabadság ügyével már kezdetben elválhatatlanul össze tudta kapcsolni. (ugy van!) Ügyeljünk uraim, hogy az a szolidaritás meg ne szakadjon és ügyeljünk rá, hogy ha nem szakad is meg lényegében, amint hogy törekvéseink belső természeténél fogva az lényegében nem szakadhat meg sohasem, de ne engedjük meg a megszakadás, megkülönböztetés látszatát se feltüntetni. (helyeslés)

Másik oka ennek az örömdetes körülménynek abban rejlik, hogy a magyar protestantizmus vezető szerepet játszott a magyar művelődés, felvilágosodás, kultúra terein. Örökké tartó büszkeségünk lesz az a szerep, amelyet egyházunk a magyar kultúra terén betöltött; de méltónak kell is bizonyulnia ezen tradíciókhoz. És ha már arra nem is gondolhatunk többet, hogy a jövőben vezető szerepet játszunk, mint a múltban tettük, — és hozzá teszem, hál' Istennek azért, mert azon egyéb faktorai a magyar nemzeti életnek, amelyek a múltban közönyösebbek voltak a kultúra, felvilágosodás, művelődés ügyei iránt, ma már intenzívebb mun-

vallási íveket vizsgálni és netalán észlelt hiányok pótoltatása után hozzá 30 napon belül felterjeszteni méltóztassék. Minthogy pedig a lelkészi jövedelmi kiegészítés mérvének emelését esetleg korpótlékok útján akarom eszközölni, ezen megoldási mód pénzügyi hatásának kombinálhatása végett oly kimutatásra is volna szükségem, amelyben e következő adatok lennének feltüntetve: 1. A község neve, 2. a lelkész neve, 3. a lelkész mely időponttól kezdve szolgál rendes lelkészi miuőségben? 4. Ugyan-e kimutatásban kérem azt feltüntetni, hogy mennyi minden egyes lelkészségben a hívők száma? 5. A lelkész kisebb vagy magasabb képesítésű-e, jelesül, a középiskola (gimnázium vagy reáliskola) 8 osztályát elvégezte-e? Felkérem Méltóságodat, méltóztassék hozzám a vezetése alatt álló összes lelkészségekről szóló ily kimutatást a jelölt idő alatt felterjeszteni és abban azt is kitüntetni, hogy a lelkészek közül kik élveznek jelenleg állami jövedelmi kiegészítést? A B) jelzésű bevallási íveket megfelelő számban csatolom. Fogadja méltóságod őszinte tiszteletem nyilvánítását Budapest, 1908. nov. 20. A miniszter helyett: **Tóth**, államtitkár. A közoktatásügyi miniszter legnagyobb sietséggel kéri összeírtni mindazon lelkészi állásoknak a jövedelmét, a melyek 1908. évi január hó 1-én már mint önálló anyaegyhá-

zak állottak fenn, de az 1898. évi XIV. t.-c. szempontjából eddig bejelentve nem lettek.

Köztudomás szerint ezek voltak azon lelkészi állások, a melyek jövedelme az 1600 koronát meghaladván kongruában, illetve állami fizeteskiegészítésben eddig nem részesültek. A miniszter tehát a nem kongruás egyházak lelkészi jövedelmének összeírásáról kíván ezuttal intézkedni. Intézkedik pedig mint a leiratban maga elmondja, nem valami akadémikus okból, hanem azért, mert *törvényjavaslatot akar terjeszteni a lelkészi jövedelem kiegészítés mértékének ügyében.*

Ime itt a válasz a sok sürgetésre s itt van a költségvetési vitában elhangzott ígéret megvalósítására az első lépés, melyet lelkészeink érdekében a legnagyobb örömmel üdvözlünk és a melynek teljesítése elé a legnagyobb várakozással és aggódással tekintünk.

Aggódással amiatt is, mert nem vagyunk tájékoztatva arra nézve, hogy mily mértékig tervezetik e kiegészítés? 3600 koronáig, amint az az elejtett szavakból kivehető volt? Vagy tekintettel arra, hogy e kiegészítés korpótlék alakjában tervezetik: úgy, hogy abban minden lelkész részesülhessen?

Szerintünk csak ezen formájában lehet ez a vallásközoktatásügyi tervezettség megnyugtató és elfogadható.

kát fejtenek ki ezen téren, talán ma már elsőbbségről, dominálásról nem lehet szó többé, de lehet és kell hogy legyen szó arról, hogy ebben a nemes versenyben, amelyet állam, felekezet és társadalom kifejtenek a művelődés terén, ebben az első sorban küzdők közt ott maradhassunk. És tisztelt uraim annyit halljuk egymás ellen kijátszott jelszavakként: felekezeti, nemzeti kultúra! Én azt tartom, nem ellentétek, hanem egy nemzet életének, dus tenyészetének kisarjadzó egymás mellett megélhető termékeny ágai ezek és azt tartom, hogy a nemzeti élet teljes, erőteljes kifejtéséhez hozzá tartozik, hogy a kultúra oltárára állam, társadalom, felekezetek egyformán meghozzák áldozatukat és azt tartom, hogy egy-egy életerős ágat vág le az, aki akár az államnak, akár az egyháznak le akarja metszeni kulturális intézményeit. Egy nemzeti élet akkor fejlődik ki teljesebben, akkor hoz áldásos eredményeket, ha minden faktor erejének teljes megfeszítésével igyekszik előre vinni a kulturát (helyeslés.) De tisztelt uraim van még egy harmadik általános emberi természeti ok is arra, hogy a protestantizmus ügyével rokonszenvezen a magyar nemzet társadalmának minden öntudatos faktora. (halljuk!) Ha a dolgok mélyére tekintünk, mindazon mozgató erők, mindazon ellentétes tényezők változatos játéka és harca közt, amelyek mozgása, surlódásai és küzdelmei az emberiség életét betöltik, talán a legmélyebbre ható problema az a küzdelem, amely az emberiség lelkében a hit és tudás, az Istenhez való

felemelkedés és földi élet küzdelmeiben való elmerülés közt van. És ha ezen mélyeséges problemának rejtelmivel foglalkozunk, lehetetlen meg nem borzadnunk attól az örvénytől, amely a hitben a tradíció merevségét hirdető egyház és a tudásban a minden hitet és tekintélyt tagadás szellemének összeapásából keletkezik. Én egyáltalában nem vonom kétségbe erkölcsi értékét és jelentőségét oly egyháznak sem, amely a hitet, tradíciót változhatatlan merevségében képviseli, nem az én álláspontom, de tisztelettel hajlok meg előtte, mint az emberi lét egyik becses, értékes alapszlopa előtt. De nézzünk körül mindenütt a világon és mit tapasztalunk? Mindenütt ott a ahol hitbeli tradíció közvetítő áthidaló szellemi tényező nélkül ütközik össze a negáció álláspontjával, a nemzeti társadalom ott mindenütt két ellentétes táborra szakadt. Látunk vallásos embereket, kik ellenségei a tudománynak és látunk tudományos, felvilágosodott embereket, kik a hitnek ellenségei. És az ember megborzad, ha meggondolja, hogy ezen rettenetes ellentét magukban véve jogosult és erkölcsi igazolással bír, de egyoldalú és szélsőségbe menő álláspontok összeapásából állt elő.

És csak azon nemzetek társadalmá, amelyeknek művelődésében mint egyik sarkalatos faktor, a protestantizmus szerepel, mutat fel példát arra, hogy vannak felvilágosodott emberek, a haladás okos apostolai, kik ezen tudományos, magas színvonalukat a tétéles valláshoz való, igaz hithez való ragaszkodással párosítják.

Minden erőnkkel azon kell lenni azért, hogy az összes protestáns, ha kell az összes magyar papok s egyházak támogatásával a kormány, illetve a közoktatásügyi miniszterium oly állásfoglalásra bírassék, a mely minden megosztástól és részleteljárástól eltekintve az egyházak és lelkészek régi jogos kívánságának az egész vonalon eleget tegyen.

Erre pedig van módunk. Az 1848. XX. sürgetése. A solidaritás, a mely az összes bevett felekezetek lelkészeire nézve fenn áll, s mely elől az állam ki nem térhet. Van még más erő is a kezünkben. Ezt az erőt különösebben a nagyobb városi egyházak lelkészeinek kell megmutatniok, a kiknek támogatásától a kormány, miután e helyeken másokra is támaszkodhatik, esetleg elkíván tekinteni.

De nekünk nem szabad elhagyni őket s nem szabad a *divide et impera* elv szerint, az erőket gátoló részekre osztást eltűrni és így az összetartást megbénítani és az egyöntetű felvoulást lehetetlenné tenni.

Nemcsak az alsó és középfokon, a stóla megváltással, az anyakönyvi kiadványok elmaradásával, az életszükségletek árainak rohamos emelkedésével, mindenütt megcsappant a jövedelem és felfér a korpótlék, melyet meg kell az államnak adni ott a hol a kiadvány eddig is kevés volt, méltányosságból is, ott a hol ez az újabb egyházpolitikai törvények miatt veszett el

és csorbult: jogszerint. De mind a két esetben a 48. XX. törvény alapján, mely a szekularizációt hozza.

Hogy kerülgetik a nevet, s hogy kertel még egy Ballagi is, holott a mi történik, akár az eddigi segélyek, akár a kath. lelkészeknek adandó kongrua, akár a mit ez összeírás folytán várunk: az összes bevett felekezetek lelkészi javadalmának rendezése és mindezek mellett az, a mit a budget vita tárgyalása alkalmával maga Apponyi is ígért, *nevezetesen összes eddig formált követeléseink teljesítése*: mind csak a jövendőnek utját egyengeti. Annak az időnek, midőn az összes bevett vallásfelekezetek az állam hajójához kötnek s minden autonomia illuzoriussá válik.

Ime ez az oka, hogy ha várakozással nézünk is az Apponyi törvényjavaslata és az új összeírás elé, szívünk mégis összeszorul, ha a bekövetkezőkre gondolunk. Aggodalmainkat csak növeli azon körülmény, hogy jól tudjuk, miszerint az összeírásokkal az imperiumnak és azok képviselőinek mindig hatalmi céljaik vannak és soha semmit ingyen nem adnak. Nincs mit titkolni, minden lépéssel, melyet az állami támogatás felé teszünk, újabb bilincsek rakódnak reánk és újabb szolgaság felé vitetünk.

Hátha még arra gondolunk, hogy a tervezett kath. autonomia érdekében kívánják szolgálatunkat?

Az Ur távoztasson el tőlünk minden vesze-

(zajos helyeslés.) Ebben van szerintem legmélyebb világtörténelmi rendeltetése a protestantizmusnak (helyeslés.) ebben van oly erkölcsi értéke, amelyet meg kell becsülni azoknak is, kik nem hozzá tartoznak. De hogy ezen rendeltetését be tudja a protestantizmus tölteni, ahhoz nehéz, erős, az emberi léleknek legjavát megfeszítő munkára van szüksége. Ott szüksége van arra, hogy az a fiatal generáció, amely hivatva lesz előbbre vinni a protestáns kultúra fáklyáját, az a fiatal generáció fel legyen fegyverkezve a szellemi élet legerősebb fegyvereivel, a kulturának pozitív tudásnak, teteles hitnek legtisztább, legmélyebb, legigazibb forrásból merítsen. Ezért vallom én azt, hogy a protestantizmus jövője a nagy protestáns tanintézetek jövőjével van elvalhatlanul összefűzve és ezért estek jól azon szavak, amelyeket a protestáns theologusok képzéséről ma püspökünk szájából hallottunk. Tényleg úgy áll a dolog: semmi sem fontosabb egyházunk jövőjére nézve, mint az a kérdés, hogy az a fiatal generáció, amely most készül a lekipásztori pályára, az a fiatal generáció szellemi és erkölcsi képzettsége minő vértetével lép ki az életbe (helyeslés) és semmi sem fontosabb, mint hogy ezt a generációt elvezessük a hit és tudásforrásaikhoz és azt mondjuk neki: igyál mind a kettőből és azután saját lelkednek becsületes igaz, őszinte, semmi problémától vissza nem riado, kutató munkálkodásával alkold meg azt a világnézetet magadnak, amellyel igaz vallásos felvilágosodott ember létedre vihesd előbbre kulturánkat. (zajos helyeslés) A mi kulturánknak egy-

iránt távol kell maradni azon sekélyes félműveltségtől, a racionalizmusnak azon felszinen uszó tajtékjától, amely ma oly hányaveti módon gyakorolja a legnagyobb problémák felett kritikáját, de távol kell maradni a tradíció merev szellemétől, amint hogy legtávolabb kell maradni a hipokrizistól is. Nincsen borzasztóbb dolog előttem és azt hiszem igazán vallásos kedélyű és becsületes ember előtt nem lehet borzasztóbb, mint arra kényszerülni, hogy hazudjon valaki az Ur Isten előtt. (élénk helyeslés) Tegyük azon helyzetbe lekipásztoraikat, hogy mindenki, aki Krisztus tanát igaz, alázatos lélekkel hirdeti, hirdethesse azt a tant, amit igaznak talál. Mentsük meg egyházunkat a formalizmustól, a hipokrizistól, állítsunk a helyett pozitív valóságot. De azután ezen alapon tegyük lehetővé minden kutató számára a szabad vizsgálódás alapján való igaz, becsületes munkát. (éljenzés, taps.) Ez a magasztos hivatás vár a mi főiskoláinkra; az a magasztos hivatás vár a mi főiskoláink vezetőire, hogy ezen irányban gyakorolják befolyásukat. Ma a magam üdvözlő szavát ehez kapcsolom. Üdvözlöm a püspök urat azért, amit ezen tekintetben tanügyi programként kifejtett. Használja fel egyéniségét, annak varázsát arra, hogy egy igazán képzett, az igazságot kereső, becsületes lélekkel kereső és hirdető lekipásztori kart állítson az egyház élére. Akkor ércnél maradandóbb emléket állít maga számára. Isten éltesse! (Szünni nem akaró éljenzés, taps.)

Dr. Jászi Viktor stenogrammja után.

delmet s az ő Szent Lelke által tegyen minket erőssé, hogy a mi lábaink megállhassanak az igazságban. Csak Ő, az a ki minket megszabadíthat. A Messiás, a kit most is várunk.

dr. Ferenczy Gyula.

Romok az egyház keblében.

A ref. egyház hitfelekezetünk megalakulása óta állandó és szakadatlanul az első, Jézusszerinti apostoli vallás, eredeti tisztaságában leendő új életre keltésén munkálkodik. Bár Luther és Kálvin nagy szelleme világított előttünk a reánk e tekintetben váró feladat teljesítésére s a cél változtathatlan tökéletességben a Jézus szerinti eszménységben elérve még ma sincs. És ez, hogy a vallás és egyház reformálása folyton tart, helyesen van így. A haladásnak a megújodás-felé megszakitás nélkül kell tartania. Nemesak a további fentmaradásnak, de a jövő felvirágzásnak biztos záloga rejlik abban, ha nem ragaszkodva merev mozdulatlansággal a régi külsőségekhez és formákhoz a kor szellemének fejlődésével lépést tartva megyünk előre az Istennek lélekben és igazságban imáadásában.

Ezen szempontból vevén vizsgálat alá egyházunk mai helyzetét elszomorító jelenség az, hogy napjainkban már nemesak ellenségeink, de barátaink köréből is hallunk hangokat emelkedni, amelyek a protestantizmus hanyatlásáról szólnak és azzal vádolnak, miszerint a reformokkal banni nem tudunk. És bármily felháborodást kelt is ezen vád némelyek körében, ha igazságosak akarunk lenni, be kell ismernünk miszerint ezen panaszos hangoknak mélységes alapjuk van. Egyházunk keblében tagadhatatlanul hanyatlott a vallásos buzgóság éppen a vezető elem a mivelt osztály körében. Míg egyik-másik vallásfelekezetnél minden néposztály egyforma buzgósággal gyakorolja a vallás szertartásait, addig a mi mivelt osztályunk csak nagyon kis részben s nagyon ritkán mutat érdeklődést temploma és egyháza iránt. Más vallásfelekezetek anyagi helyzetével szemben egyházunk vagyoni tekintetben is vissza maradt, vagy nem fejlődött oly irányban mint azt az igazi buzgó vallásos élet magasabb foka igényelné. Megdöbbenőleg hanyatlott pedig magának a lelkesz karnak tekintélye s befolyása az egyházi és társadalmi életre. És mindezen nagymérvű hanyatlás és visszaesésnek indoka, ha alaposan megvizsgáljuk legnagyobb részben abban rejlik, hogy nem vesszük nem akarjuk tekintetbe venni a sebesen haladó korszellem kívánatát s a kínálkozó reformokat felismerni, azokkal megbarátkozni s azokhoz alkalmazkodni nem tudunk. A mi egyházunk ugyanis egy idő óta a mozdulatlanság állapo-

tásban vergődik ahelyett hogy hivatásszerűleg az előhaladás vezéri zászlaját lobogtatná.

Bátor a nagyfontosságú kérdéssel szemben mélyen érzem az én egyéniségem csekélységét, mindazonáltal a mindinkább kialakuló közvélemény nyomása alapján, bátorságot veszek magamnak az egyházi élet terén sürgősen kínálkozó reformok közül néhányat fel- említeni. Merészségemnek szolgáljon mentségül az az őszinte lelkesedés, amellyel egyházi életünk fejlődésének minden mozzanata iránt viseltetem és azon mély- séges aggodalom, amely egyházunk jobb jövőjére nézve a mostani szomorú időkben szívemet eltölti. Kitűzött célom ezen eszmék nyilvánosságra hozatalával csupán csak az, hogy egyházunk vezéregyéniségeinek figyelmét e térre irányítva esetleg oly eszmecserét kezdeményez- zek, amely végeredményében egyházunk ügyének elő- haladását fejlődését mozdítsa elő.

Ha a haladó korrallal lépést tartani akarunk reformálni kellene első sorban is templomainkat.

A mai kor már mindennemű kényelemmel berendezett, középnagyságu, világos és este is világítható, s télen fűthető templomokat igényel a régi nagy terjedelmű, sötét, dermedt hideg levegőjű templomok helyett. A főszempontnak az építésnél nem a külső imponálás és díszítésnek kellene lenni, hanem a belső berendezés célszerűségének. E tekintetben már a régi ref. templom stíl megfelelők a mi viszonyainknak, mint az új áramlat, mely templomainknál a katolikus templomok drága sok tornyos gót stílusát akarja mindenáron alkalmazni a belső berendezés célszerűségének rovására is. Nekünk nincs szükségünk az épület meglepetésszerű es titokzatos hatására. Mi egészen más eszközökkel kívánunk a lelkekre hatni. A templom első kelleke azért nálunk a jó levegő, helyes heosztás, világosság és jó akusztika legyen.

Napjainkban már a lelkesz sikeres működésének s a vallásos élet fejlődésének ez az első lépcsője.

Nem szükség bővebben fejtegetnem, hogy e téren még mindig elmaradtak vagyunk. Nemesak az építkező egyházak anyagi erejét tekintetbe vevő egyház- megyei építési szakértők előtt nagy részben ismeretlenek ezek a szempontok, hanem még a kincstári tele- pes községek részére történt állami építkezéseknél sem jött az tekintetbe sehol. Tudtommal például kemény- nyel is ellátott és fűthető temploma egyedül Szent- leányfalva telepés községnek van az is csak véletlenül jutott hozzá.

A templomon kívül gyökeresen át kellene alakítanunk az istentisztelet idejét és rendjét.

A nagyvárosi egyházak vallásos életéből merített tanúságok felhasználásával a legnagyobb részben az egyházaknak az istentisztelet idejét a vasárnapokat kivéve az esti időre kellene áthelyezni. Egyáltalában

minden módot és eszközt kellene ragadnunk arra, hogy minden templomunknak habár különböző időben is legyen kellő számu hallgatósága. Nem szabad lenne eltűnnünk, hogy templomainknak legnagyobb része hét-számra üresen és zárva áll. Ez az állapot nem igazi egyházi élet, csak látszata annak és végeredményében sinledezés. Teljes bizonyosak lehetünk afelől miszerint legalább télen esti időben fűtött és világított templomban nagyszámu hallgatóságunk lenne vidéken és mindenütt.

Az istentisztelet rendében természetesen a gyülekezet énekét mellőzni nem lehet, de változatossá kellene azt tenni váltakozó karének és magánének számok bevonásával. E téren sem kellene történelmi jelentőségű külső formákhoz mereven ragaszkodnunk.

Tökéletesíteni kellene a gyülekezeti ének zenéjét is. A főszempont lenne itt az ének szépségének meghatározó ereje. Ezuton új felbuzdulás kelthető s a régi hagyományokhoz ragaszkodó lelkeknek vonakodását is lehet fokozatosan fegyverezni. E téren az újítás szükséges voltát megérezte és beismerte már az egyetemes egyház is s e célból bizottságot küldtek ki javaslattételre. Fájdalom ez oldalról a múlt tapasztalatai alapján merészebb és nagyobb terjedelmű újítás ahg remelhető.

Pedig nekünk hivatasszerű feladatunk lenne minden téren beigazolni és megvalósítani azt „A regiek elmúltak mindenek megújoltak.”

Az énekek zenéjének megújításával kapcsolatosan vonzóbbakka kellene tenni az egyház szertartási beszédek formáját rövidség, tömörség az irány cifraság nélküli szépsége és az ismétlések elkerülése által. Egy beszéd mellett elég lenne egy uri ima es egy alkalmazott imádság mondása.

E tekintetben is szükségét látta már egyetemes egyházunk a maga részéről az intézkedésnek, de ez inkább egyöntetűbb eljárás megkedveltetésére irányult minden újítás mellőzésével.

Pedig köztudomásu d fog, hogy ellenségeink azzal gunyolnak bennünket ref. lelkeseket, miszerint mi betanult, hosszú, mestersegszónoki hevvel előadott beszédekkel agyon gyötörjük istentiszteleteink alkalmával, telen a fagyos, nyáron a forró levegőjü templomban szorongató hallgatóinkat. Meg azt is ránk fogják, hogy a társadalmi életben is kacagtató modorossággal folyton predikalunk. Ezeket a tamadásokat nekünk protestans lelkeseknek türelemmel meg kell szivlelnünk s a magunk javára értékesítenünk. Ott ahol gyöngeségünket magunk is felismerjük nagy buzgósággal kell magunkat tovább képezünk. Azt minden ellenmondás és harag nélkül beismerhetjük, hogy a mi lelkési karunknak nagy szüksége van arra, miszerint magát a parlamenti és polgári rögtönzött szónoklat terén tovább képezze és szakorplja. És ha más egyéb nem bizonyítaná is a

Lelkészegyesület kongresszusainak szükséges voltat, ez a körülmény maga is eléggé indokoltá tenné az ország összes ref. lelkészei évenként mindig összegyűljenek.

(Folyt. köv.)

Kispereg, 1908. dec. 2.

Szondy Géza,
ref. lelkész.

KÖZÉLETÜNK.

A közigazgatási államsegély elszámolása.

A címben jelzett segély elszámolásának kérdésében bizonytalanság merült fel, ami akár a részletes utasítás hiányát, akár az intézmény új voltát tekintsem, egészen indokolt. Ennek a bizonytalanságnak a hatása alatt állhatott a tiszáninneri egyházkerület is, midőn 1907. évi tavaszi közgyűlésében 78. sz. a. „a közigazgatási szükségletek fogalmának a tisztázása s egyetemlegesen tájékozó és kötelező utasítás kiadása iránt” kereste meg az egyetemes konventet. A konvent azonban szabad kezét adott az egyházkerületeknek, még pedig aligha kényelmi szempontból, mint inkább azért, mert az egyházkerületek sajátos viszonyai szerint olyan költségek merülhetnek fel itt-ott, amelyeket a kért utasításban kimerítően praecizirozni aligha lehetett volna. Azonban a 98—908. sz. a. hozott határozat előtt már 1907-ben a 19. jkvi sz. a. olvasható határozat b. pontjában azt mondja a konvent, hogy a közigazgatási államsegély (az 5 egyházkerület részére 2 évről 180,000 korona, melynek 26%-a a mi egyházkerületünket illeti) a zsinat és egyetemes konvent kiadásain kívül „csakis a püspökök, esperesek, jegyzők, pénztárosok, szóval alkalmazottak tiszteletdíjaira, az egyházi és iskolai látogatásokra, az egyházkerületi és egyházmegyei gyűlések tartásának költségeire legyen az egyházkerület által fordítható.” Egyházkerületünk közgyűlése aztán nem is taglalta tovább ezt a körül írást, hanem 259—908. sz. a. hozott határozatában a 19—907. sz. konventi határozatra való hivatkozással csak a 46,800 k., segély dividálásáról intézkedik úgy, hogy abból az esperesek számára egyenként 1500 koronát utal ki (19,500 k); ezenkívül atalányul minden egyházmegyének 1000—1000 koronát (13,000); a fenmaradó 14,300 koronát az egyházmegyék között lélekszám arányában osztja ki s elrendeli, hogy a segélyekről az egyházmegyék kellőleg okmányolt számadásai a tavaszi egyházkerületi közgyűlésre mindenkor felterjesztendők.

Mivel a segélyeket az egyházkerületi pénztár küldte szét és szolgáltatatta ki: úgy fogom fel a kérdést, hogy

az egyes egyházmegyék ide vonatkozó számadásait az egyházkerületi pénztár feladata és kötelessége lesz összegyűjteni és csoportosítva, egybefüggő egészé alakítva felterjeszteni az egyházkerületi közgyűlés elé, annál is inkább, mert az espereseket illető 1500—1500 korona az egyházmegyei pénztárak kezelésén kívül közvetlenül innen volt kiszolgáltatva s a nyugták is ide voltak beküldve.

Mivel azonban a közigazgatási költségek az egyházmegyéken már a közigazgatási államsegély folyósítása után sem vettek akkora mérvet, hogy az emelkedések ezt a jutalékot kimerítették volna: általános a fennakadás, hogy mi lesz a módja a segély elszámolásának? E rövid soroknak az a célja, hogy ismertesse a debreceni egyházmegye eljárását a kéz alatt álló kérdésben.

A debreceni egyházmegyében az egyházmegyei pénztárnok javaslatára, a számvizsgáló és az e célból külön kiküldött bizottság véleményezésére az 1908. évi költségvetést az új viszonyokhoz képest a folyó évi őszi egyházmegyei közgyűlés módosította. A módosítás abban állott, hogy némely eddig szerényen dotált foglalkozás javadalmát fölemelte és olyan munkáért is díjazást állapított meg az egyházmegye, amelyet eddig Isten nevében végeztek a megbízott funkcionáriusok. Nagyjából a tételek a következők: az esperes honorárium az egyházlátogatásokért az eddigi 300 k. helyett 500 k. Az egyházlátogató társaknak 120 k. helyett 400 k.; melybe az eddig külön díjazott debreceni egyházközségi látogatás költsége is be van tudva. Számvevő díja 50 korona helyett 100 korona. Pénztárnok díja 400 k. helyett 600 k. Egyházkerületi képviselők napdíja 200 k. (eddig 125 k.) Vegyes napdíjak 240 k. (eddig 100 k.) Közalapi bizottság napdíja 100 k. (eddig semmi). Szolga fizetése 40 k. (eddig 30 k.) Nyug- és gyámintézeti bizottság napdíja 100 k. (eddig semmi) Iskolalátogatók napdíja (102 napra 5 k.) 510 k. Amennyiben ezek a költségek felülmulják a 653 k. közigazgatási államsegélyt, a túlköltést fedezi a közigazgatási pénztár a maga eddigi külön jövedelméből.

Az elszámolásra nézve a következő gondolataim vannak.

Az egyházmegyei közigazgatási pénztár a felmerülő szükséghez képest fedezi a költségeket. A pénztárnok év végén, személyenként, egy külön kimutatásban összegyűjti azokat a tételeket, amelyek a közigazgatási államsegély címébe beilleszthetők. A kebli számadáskor mindenkor ad hoc beveszi (már bevette) az illetményt felvevőtől a bélyegtelen nyugtát. Év végén a fentebb jelzett kimutatást az érdekelt félhez kiküldi, attól a kimutatás tételei szerint akár tételenként, akár kimutatásban részletezett, de egy lapon összegyűjtött tételekről summás nyugtát vesz be, mely már bélyeg-

gel lesz ellátandó a II-ik fokozat szerint. Ez lenne az eljárás átmenetileg a folyó évben. Az új évre már kialakult helyzettel áll szemben az ember; minden a közigazgatási államsegély keretébe beilleszthető kiadásról két nyugtát (egy bélyeges és egy bélyegtelen melléknyugta) vesz be a pénztárnok; naplója mellett megfelelő címekekkel s beosztással számlakönyvet nyit, ahonnan nem nagy munka lesz az év végén az egyházkerületi pénztár útján az egyházkerülethez, illetve a konventhez felküldendő évi számadását egybeállítani.

Ilyen két ágazatú számadást kénytelen vezetni az egyházkerületi pénztár is az államsegélyről, a közalapi segélyekről (van háromféle is); a kongruáról, a káplántartási költségekről, t. i. egyet a kebli pénztári számolhatás céljából, többnyire postai feladói vévényekkel, vagy személyes felvétel esetén bélyegtelen másodnyugták (melléknyugták) útján való okmányolással; egyet pedig a vallás- és közoktatásügyi minisztérium, illetve a közalapi végrehajtó bizottság előtt való elszámolás tekintetéből, de már szabályszerű bélyeges okmányok becsatolásával.

Bár nem tartozik szorosán véve mostani tárgunkhoz, mégis reá kell mutatnom egy sajátos körülményre.

Amint fentebb olvasható, a konvent a közigazgatási államsegély hovafoordíthatása tekintetében a zsinati konventi s egyházkerületi közigazgatási költségeket is megnevezte. Ennek ellenére a tiszántúli egyházkerület úgy a zsinati, mint a konventi, de még a legterhesebb egyházkerületi közigazgatási költségek kérdését is átugratta. Nem állíthatjuk pedig, hogy akár a püspöki hivatal javadalma, akár a jegyzők s egyéb funkcionáriusok díjazása egy vonalon állana a kor legszűkebben mért jogos igényeivel. Hogy a napdíjak, amelyekből a szállásbérnek és ételmezésnek ki kell telni, épen alatta állanak a szükséglet méreteinek: igazolja az, hogy Debrecenben a szállásért ma az elfogadható szállodákban 6—7 koronás felszámítások történnek egy napra; a megmaradó 3—4 k. pedig az ételmezésre aligha elegendő naponként. Am, ha ezen már túl vagyunk: azok, akik az államsegély felhasználása s hovafoordítása miatt az egyházkerületi törvényes intézkedésekkel szemben békételenkednek, ne feledjék, hogy ime, az egyházkerület önönmagáról nem kívánt gondoskodni.

Csak még azt említem meg, hogy a közigazgatási költségek pótló nyugtáinak beszédésével jó lesz sietni. Több rendbeli tudakozódó megkeresés jött be hozzám ebben a kérdésben s némelyik szerint a kezelő pénztárnok aggódik, hogy nehéz lesz a nyugtákat pótlólag beszerezni. Jól ismerem, hogy micsoda nehézséggel fog ez járni, de hiszen remélem, hogy az eddigi késedelmeskedő kényelem félretevésével, saját érdekében

is haladék nélkül segítségére lesznek a nyugták pótlásában az érdekeltek a kezelő pénztárnoknak s a sok munkát nem szaporítják a késedelmezéssel.

Rózsa Sándor.

„Az a 3. indítvány.“

Ez alatt a cím alatt helyreigazító, illetve magyarázó sorokat vettünk, melyeknek célja az, hogy az egyházkerületi közgyűléshez egyik közgyűlési tagtól benyújtott három indítványra vonatkozó közgyűlési tudósításunk reflexiójának éle vétessék. Szóról-szóra adjuk a beküldött magyarázatot; mivel azonban tudósításunkban az indítványozót nem neveztük meg: ezuttal is mellőzzük a nevet. Nem személyről, hanem tárgyról legyen szó.

Íme a magyarázat:

1-ső ez: Hálás köszönetét fejezze ki a közgyűlés a méltóságos Főgondnok urnak azon nagy szivességéért, hogy boldogult Püspök urunk hajlott korára tekintettel, helyette a kongruaügyet mindeddig nagy buzgósággal kezelni kegyeskedett, most azonban, mert mind a két püspökjelölt ur javakorán levő s így akár melyik lesz megválasztva, bizonyára nem fog a teher hordozásától vonakodni: ne terheltessék továbbra is a Főgondnok ur a *domesztika* kezeléssel, amely püspöki kötelesség.

2-ik ez: A kongruás lelkészek küldjék be nyugtáikat előzőleg láttamozás végett, illetékes esperesökhöz s az esperes által láttamozott nyugtára legyen kifizetve az egyházkerületi pénztárból a kongrua.

3-ik ez: Kimondta az egyházkerület, hogy a házankénti személyes segélygyűjtést eltiltja s dacára ennek sűrűn jelentkeznek az ilyen segélygyűjtők. Ugyanazért vagy szigoruan betartassék a jelzett egyházkerületi rendelet, vagy pedig teljesen hatályon kívül helyezettessék.

Lényegben ezek voltak azon indítványaim, melyeket az egyházkerületi közgyűlés nem fogadott el s melyekből a gyűlési tudósító ur hálátlanságot, meggondolatlanságot, tapintatlanságot, esperesi pénzkapzsíságot. (A tudósítás illet nem állított) s más ilyeneket okoskodott ki . . .

Holott:

1-ső indítványom a méltóságos Főgondnok Ur iránt való hálát, elismerést, köszönetet hangsúlyozottan kifejezi s az indítvány oka az, hogy a püspöki teendőket a Püspök köteles teljesíteni s azzal mást terhelni nem helyes.

2-ik indítványom indoka az, miként a tanítók állami korpótlékát, fizetéskiegészítését az iskolaszéki elnök, vagy tanfelügyelő által láttamozott nyugta alap-

on fizették ki az adóhivatalok, úgy a lelkészek kongrua nyugtáit láttamozzák az esperesek, mielőtt az egyházkerületi pénztárból kifizettetik az illetőknek a kongruájok . . .

Akkor nem fordulhatna elő olyan eset, hogy 10—12 év múlva követeltessék kongruavisszaafizetés; s nem leszen olyanért felelős az esperes, aminek megtörténtéről nem volt s nem igen lehetett tudomása.

3-ik indítványom indokolása meg van magában az indítványban is, de meg több egyházban, templomi szószebből ki lett hirdetve, annak idejében, a házankénti gyűjtés tilalma s ennek dacára folytonosan zaklatják a segélygyűjtő kiküldöttek a hiveket . . .

Ezekből látható, hogy nem olyan abszurdumok a tett indítványok, minőknek a tudósító nézi azokat! . . .

Epen azért arra kérem a gyűlési tudósító urat, (az én nagyon régi barátomat!) hogy máskor, mielőtt meggyanusitana, legyen szives előzőleg meggyőződést szerezni a felől, hogy adtam-e okot arra, hogy gyanuval „lesajnálás“-sal illettessem? . . .

Dicsőséget, elismerést, hálát nem keresek, csak kötelességemet teljesíteni törekvésem, óhajtasom . . . Szivem arra indit, hogy „szeressem ellensegeimet is, áldjam azokat, kik engem atkoznak, jól tegyek azokkal, kik engemet haborgatnak“ s ha mégis ostoresapas ér, ennyit joggal kérdezhetek: „Miért versz engemet?“

Egyébiránt béke velünk!“

Altalában meg kell jegyeznem, hogy a tudósítás hangjának az irányt a közgyűlés hangulata adta, mely visszatetszést tükrözött. Hogy az indítványok első pontjára nem volt semmi szükség, ezt talán személyes találkozásakor megfejtí az indítványozónak valamelyik tisztelője. Egyébként az talán csak tollhiba, hogy a magyarázó sorok *domestikát* emlegetnek, holott kongruáról van szó. Azt azonban érdekes megtudni a magyarázó sorokból, hogy az indítvány még a püspökválasztási szűkebb körü szavazás megtörténte előtt megfogamzott. Tudnunk kell azonban, hogy egyházi törvényeink nem szabják meg, hogy az egyházkerületen a kongruaügyeket ki intézze, tehát, anélkül, hogy kétségbe vonnók annak a kijelentésnek az igazságát, hogy „a püspöki teendőket a Püspök köteles teljesíteni,“ egyházkerületünk bölcsessége ebben az ügyben tett intézkedésével nem jött kollízióba tételes törvényeinkkel. Egyházkerületünkben a kongruabizottság elnöke épen a főgondnok ur ő méltósága. Az országos káplántartási ügyeket sem püspök, hanem egy külön bizottsági elnök intézi, aki szintén főgondnok.

Az esperesi láttamozás céltalanul nehezitené meg a kongrua-expeditiót. Miért is terhelnők azzal az esperesi hivatalokat? Nem hiszem, hogy a minden gyakorlati eredmény nélküli láttamozás elrendelését az esperes urak köszönettel fogadták volna. Ama konkrét eset kikerülésének más módja van. Szabályzat írja azt kö-

rül. Tessék a személyi változásokat 3 hó eltelte előtt jelenteni, aztán nincs baj. A kongruakezelésnek szabályzata sem követeli az esperesi láttamozást. Mi lett volna, ha kongruás lelkészeink erre találtak volna hivatkozni a teljesen impraktikus indítvány véletlen elfogadása esetén?

A házankénti segélygyűjtés tilalmát újabb határozattal sem lehet megakadályozni. Nincs most időm kutatni az egyházkerületi közgyűlések jegyzőkönyveiből a kérdés historikumát, csak annyit jegyzek meg, hogy ilyen tiltó határozatnak érvényt szerezni nehéz. Debrecen városában is el van tiltva a koldulás; van szegényház az egyházközségnek is van ápoló intézete; de azért a rendőrség éber ellenőrzése mellett is megeshet, hogy itt-ott posztot ver egy-egy szánandó nyomorult; nem a mi feladatunk reá kiáltani: „most pedig, öreg vakkódísom mars be a kóterbe, mir? mert m. r. l.“

Hogy „dícsőséget, elismerést, hálát nem keres“ az indítványozó, ezt tudomásul vesszük. De hát ilyen aprólékos dolgokért talán nem is járna se dícsőség se elismerés, se hála. Nincs is ok az egész ügyben érzékedni. Minden indítványozó készen lehet arra, hogy indítványa elbukik, ami csaknem biztosra vehető, ha azt az indítványozó távolléte miatt ismert ékesen szólásával meg nem védheti, mert csak igaz az ma is, hogy absentes carent. Az indítványnak meg kell előbb vetni az ágyat. Megszokottabb alakja a betérjesztés módjának is inkább az, hogy az egyházmegye gyűléséről jut fel a kerületre. De nem folytatom tovább; befejezem a magyarázó sorok szavaival: „béke velünk.“

Az egyik közgyűlési tudósító.

K Ü L Ö N F É L É K .

— **Pályázók a debreceni ref. lelkészi állásra.** Váratlanul és szokatlanul soványan ütött ki a debreceni egyik lelkészi állásra kirótt pályázat. Jóformán csak helyben is érdekelték veszik fel a küzdelmet, u. m. Kovács János népiskolai felügyelő, Uray Sándor vallásnár, Zih Sándor berettyóujfalusi lelkész, Diószegi Mihály (Tiszafüred), Illyés Endre (B.-ujváros) Kovács L. akik mindnyájan kiterjedt rokonságra számíthatnak. Az utolsó percben adta be pályázatát Török Imre kisujszállási lelkész, kit erre az egyház tekintélyes tagjai kértek s kinek megnyerése érdekében miután Gergely Antal mezőtúri lelkész most ezuttal nem volt a pályázatra rábirható több oldalról óhajtanak közbe

lépni. Feltéve nevezetesen, hogy a pályázat megáll, a mi legalább is kérdéses.

— **Az egyházak a konventen.** Adó segélyt kapnak: Tiszántúli e. ker. Bihardiószeg 2143, Kolykágya 1635.77, Szalacs 3395, Poklostelek 720.87, Ujléta 1784, Éradony 1555.03, Vedresábrány 379.78, Micske 1348.60, Monospetri 516.54, Kiskereki 2618, Apátkeresztur 1033.38, Szentjobb 1070.85, Gálospetri 673.27, Ottomány 1281.41, Érsemjén 2756.81, Kókad 2152.72, Értarcsa 1010.69, Felsőábrány 465.05, Széplak 1938.72, Érolaszi 1079.06, Álmosd 1834.93, Székelyhid 2535.74, Asszonyvására 1110.42, Érmihályfalva 3771.49, Kéc 1047.40, Albis 1555.80, B. Félegyhaza 1354.17, B. Ujlak 1175, Mezősas 1371.36, Harsány 1138.12, Borossebes 617.08, Szintye 317.75, Agya 610.35, Feketegyarmat 2208.07, Sonkolyos 703.80, Fenes 2396.04, Körösszegapáti 838.41, H. Böszörmény 1806, Nyiracsád 1222.66, Nagyfalu 396.58, Lugos 681.99, N. Becskerek 276.77, Ref. Dombegyháza 167.82, Valkány 375.40, Doboz 476.12, B. Csaba 1602.45, Gyulavári 1295.41, Makkosjánosi 1180.39, Tiszaadony 1396.64, Sárosorosi 1334.38, Vásárosnamény 2664.06, Nagylónya 1746.88, Asztély 1736.27, Macsola 580.68, Márokpapi 1413.15, Nagyberég 4308.66, Nagymuzsaly 1296.18, Kajdanó 489.77, Beregtivadar 830.73, Beregdaróc 2287, Beregbene 722.26, B. Surány 1309.21, Bulcsu 636.90, Csetfalva 1189.20, Tiszavalka 1591.83, B. Déda 1615.38, B. Árdó 1117.22, Kibégány 2019.04, B. Árdó 106.45, Badaló 840.29, Ugornyagergelyi 1534.65, Halábor 1934.14, Izsnyéte 1738.88, Gelénes 2568.67, Hetyen 1876.99, B. Ujfalu 2915.40, Nagy- és Kisgut 2836.56, Fornos 1266.55, Szentjános 2439.29, Hegyközkovácsi 688.04, P. Ujlak 1094.70, Fugyi 774.36, M. Keresztes 2569.46, Hegyközszentimre 2295.49, Vajda 1805.19, Hegyközszentmiklós 2236.93, Tóti 1838.42, Nyiregyháza 2197.28, Tiszaszentmárton 1585.92, Ór 1854.54, Eperjeske 1094.37, Sényő 448.30, Téth 1001.71, Bácsaranyos 1000.10, Piricse 1340.21, Dombrád 1816.72, Veresmart 1024.75, Tiszaszalók 1729.08, Abád 1602.12, Akli 903.31, Feketeardó 221.54, Csepe 376.39, 376.39, Dolha 6982, Forgolány 1112.69, Fancsika 422.82, Gyula 1601.33, Hosszumező 1337.62, T.-keresztur 559.46, Nevetlenfalu 521.80, N.-Tarna 615.58, T.-ujhely 382.15, Tamásvárálja 1223.09, Feketepatak 1666.55, Tivadar 1781.40, Tekeháza 1050.08, Verböcz 1789.09, Turterebes, 1814.86, Gödényháza 560.38, Fertős-

almás 1723.99, Dabóc 854.02, T.-ujalak 257.53, Bábony 1859.07, Péterfalva 1484.40, Bökény 923.60, Mikola 390.02, Pettyén 497.94, N.-hodos 1153.69, Sárközujlak 328.94, Egri 1617.41, Kőszegremete 859.92, Görbed 222.38, Szamoskóród 787, Nagykolcs 86.93, Uszka 417.07, Kispalád 1747.43, Szárazberek 758.78, Kakszentmárton 1021.32, Pálfalva 17.93, Hirip 1268.86, Homok 715. 18, Magosliget 830.34, Józsefháza 729.40, Ombod 957.34, Sárköz 1108.93, Batiz 165.78, Méhtelek 1578.92, Adorján 1161.82, Gebe 1390.65, Iriny 801.33, Jármi 1256.40, Mátészalka 2222.04, Bajj 834.56, Tamásda 998.04, Vadász 1792.46, Erdőhegy 394.65, Gacsály 947.27, Fülöpdaróc 1044.72, Fülöp 1282.54, Fülesd 1363.70, Darno 458.77, Szatmárcsere 1519.20, Cégénydányád 1184.74, Császló 1027.02, Csahole 1375.69, Botpalád 1923.82, Borzova 719.89, Atya 987.11, Zsarolyán 1244, Ura 439.46, Tiszakóród 1779.91, Tatárfalva 1102.53, Sonkád 1496.05, Sima 874.85, Sályi 786.80, Ricsé 1205.06, Rápolt 976.53, Pusztadaróc 782.02, Géberjén 992.98, Dara 1138, Kölcse 616.72, Györtelek 881.14, Istvandi 1815.55, Jánk 837.27, Keér 517.30, Kisnamény 1085.71, Kisszekeres 847.60, Komlódtótfalu 1140.26, Kocsord 1596.48, -Kömörő 1747.38, Majtis 604.65, Mánd 276.61, Mikola 1566.46, Nagygéc 860.12, Óvári 623.80, Panyola 1188.88, Penyige 696.40, Magyar 1280.49, Fehérgyarmat 659.06, Csécse 1392.24. Tökességét kapnak Tiszántul: Orosháza 250, Berek-surány 175, Négerfalva 150, Papos 125, Apahegy 100, Királyháza 100 K.

— **Épülnek a kis magyar egyházak.**

A bilkei ref. missziói ref. egyház temploma kijavítására, alulirothoz következők küldöttek adományait, e becses lap 32. sz.-ban közlötken kívül Szegedi ref. egyház 2 k., néh. Szeles Elek ny. kur. bíró 2 k., Kabai ref. egyház 1 k., Békési ref. egyház 5 k., Mezőkaszonyi főszolgabírói hivatal 10 k., összesen 20 k., az e lap 32. sz. közlött összeggel együtt 80 k. Midőn a ref. egyház nevében a kegyes adakozóknak hála köszönetemet nyilvánítom tisztelettel kérem azon nagytiszteletű lelkészi hivatalokat hova a missz. egyh. kérései elküldettek és még vissza nem érkezett, kegyeskedjenek azokat, ha üresen is f. dec. hó végéig visszaküldeni.

— **Gyászrovat.** Váratlan gyász érte Biharvármegye politikai és egyházi közéletét Rigó Lajos bihari lelkész s országgyűlési képviselő halálával. Az erős testalkatu, egészséges ember

elhunyta katasztrófaként következett be. Vasárnap délelőtt még predikált a templomban. Beszéde közben hirtelen rosszul lett és összeesett. Izavították és környezete ijedten sietett segítségére: orvosért küldtek, majd kihivták dr. Fráter Imrét Nagyváradról, de nem volt mentő segítség. Rövid kínlódás után kiszenvedett. Agyszélhűdés ölte meg az 57 éves atléta természetű embert. A gyászhirre a vármegye székházán kitűzték a gyászlobogót, mivel a megboldogult megyebizottsági tag is volt, gyászolja a bihari ref. egyházmegye is, mely csak legutóbb, választotta meg tanácsbírójának. Temetése tolyó hó 18-án volt a hívek, a választókerület és a vidék nagyszámu közönségének őszinte részvéte mellett ment végbe. Az országos függetlenségi és 48-as párt koszoruját Nadányi Károly megyei párt elnök helyezte ravatalra. A templomban Lévay Mihály nagykereki lelkész, a sirnál pedig Major Gyula paptamás lelkész mondott könyvet fakasztó bucsuztatót.

— **Értesítés.** Tisztelettel hozom az érdeklődők szives tudomására, hogy a Debr. Prot. Lap f. évi 41. 42. 45. 46. számaiban közölt tanulmányom (A bibliáról és vallásról hogy kell napjainkban gondolkoznunk? 22. lap) önálló alakban is megjelent. E kis munka egy felolvasás keretében igyekszik összegezni azokat az eredményeket, melyekre a legujabb bibliai kutatás és a tudományos ásatások napvilágra került emlékeinek értékelésével jutott el a történetkritikai theologiai iskola. Ez emlékek és tudományos kutatások értékét mérlegelheti az olvasó, amikor látja, hogy p. o. egy olyan tudósunk mint Antal Géza dr. szintén most akarja azokat értékesíteni közreadandó egyetemes vallástörténetében. Felolvasásom kizárólag a bibliai vallásfejlődést mutatja be; egyfelől kiemeli e fejlődés valódi mózesi és prófétai alapját, másfelől az ez alapon felépülő jézusi vallásos felfogás központi tartalmát és így az eredeti keresztyén vallás gerincét. Ára: 40 fillér. A mű tiszta jövedelmét helybeli elemi iskolánk felszerelésére fordítom. Megrendelhető Kishodoson u. p. Nagypalád. Szatmár m. Hajdupéter ref. lelkész.

— **Uj harangavatás.** A tisztaeszlári egyház hívei ez év november 22-én hallották először, közadakozásból öntetett 553 kilós új nagy harangjuk hívó szavát. Mäskor is sokszor fog még, de ez első hívására teljesen megtelt temploma ünneplő közönséggel, hiszen ez a harang annak a bizonyossága, éreszava annak hirdetője, hogy magyar ref. egyházunk, minden

szegénység mellett is gazdag, fögazdagsága pedig, hiveink minden jóra, szépre való áldozatkészsége, ez a készség pedig nem halt ki még, ne is haljon ki soha a szivekből, mert addig élünk, míg e készség szivekben él! Hogy nálunk ott él, ez a mi örömünk. Négy esztendei adakozás eredménye új nagy harangunk s az 1840-ben öntetett nagyobbiknak vaskoronára való átszerelése. 2700 koronába került mindez s ez összeget a négy évvel ezelőtt jótékony célú működésre alakult „református dalegylet“ buzgó munkássága, az Amerikába kivándorolt véreink két rendbeli nagyobb adománya s az itthon elég nagy szegénységgel küzdő hiveink meglepő buzgó adakozása hozta össze, igazán a semmiből. Segítségre volt az 1756-ban szintén közadakozásból öntetett gyenge szavú régi kis harangunk, a melyet 294 koronába vett át tőlünk Thury Ferencz budapesti harangöntő e munkálat vállalója, ki harang alapunkra maga is 100 koronát adott. Hiveinknek régi óhajta vált valóra. Az 1889-iki nagy árvíz által romba döntve, felső parancsóra hagyta oda népünk, sok veszedelmen átment s a múlt század 80-as éveiben világhírűvé lett faluját a régi Tiszaeszlárt. Szorgalom és áldozatkészség által építette újra községét, templomát, iskoláját s papi lakját. De az új község jóval nagyobb területét nem járta be, régi, fakoronás harangjainak szava, a község szélein lakó hivek — nem hallván a harang hívó szavát, — csak találomra jöttek az Ur hátlékába. Így keletkezett és növekedett a nagyobb harang utáni vágy, így nyert tápot az áldozni kész akarat, így öltött testet a remény.

Hadd zengjen soká új érc harangunk szava, egyházunkkal együtt óvja Isten vészétől. Felirata szerint: „Az Isten nagynevének dicsőség adassék szép zengéssel!“ s szavára a nemzedékek szívében erősödjék az áldozatkészség, éledjen és növekedést vegyen az Isten, haza, és felebaráti szeretet.

A kiadóhivatal üzenetei.

Csak most e hét végén kezdhettük meg a D. P. Lap f. évi folyamában megjelent hivatalos pályázati hirdetések számláinak szétküldését. Kérjük a nt. lelkész urakat, hogy ezek összegét még a f. évi számadás terhére kiutalni s a gondnok urakkal kifizettetni méltóztassanak.

Itt jelentjük azt is, hogy hátralékos előfizetőinket

számlakivonatok útján fogjuk tájékoztatni. Méltóztassanak e számlakivonatokat revideálni és a javunkra mutató hátralékos kiadóhivatalunknak beküldeni. Kongruás lelkészek a januáriusi kongruából is utalványozhatják a Debr. Prot. Lap előfizetési pénzeit. Esetleges felszólalások még e hó folyamán a kiadóhivatalhoz intézendők.

— **A hátralék.** Tisztelettel felhívjuk előfizetőinket, hogy hátralékos tartozásaikat az esztendő végéig okvetetlen befizetni méltóztassanak. A hivatalos hirdetési díjakról külön számlákat küldünk szét, de a többi hátralékosokat egyenként nem is győzzük most kiírni s egyelőre csak e helyen szölitjük fel arra, a mit régen teljesíteniök kellett volna: **a múlt és folyó évi előfizetési pénzek beküldésére.**

Felelős szerkesztő:

Dr. Ferenczy Gyula.

Sesztina Lajos

vaskereskedése

DEBRECZEN, Piacz-utcza 23. sz.

Fegyvertöltény-hüvelyek:

Lefauchaux és Lancaster barna, szürke, zöld.

Hüvely dugasz, réz-gyutacs.

Revolver és Flaubert töltények. Ólom-sörét.

Revolverek, Flaubert-fegyverek.

Szétküldés 5 kilós postacsomagokban.

Vaskályhák fa- és szénfűtésre.

Meidinger, Kráder és Friedlandi kályhák.

Főzőkonyhák.

Rendkívüli fontos ujdonság!

Kiadásunkban megjelent a

Bibliai szemelvények könyve

4 táblázattal, 6 ábrával, 12 gyönyörű képpel és 5 színes térképpel.

A biblia ujonnan revidiált szövege alapján készítette

Murányi János,

péceli ref. lelkész.

A magyarországi ref. egyetemes konvent által 1000 koronával jutalmazott pályamű

Szó- és tárgymagyarázatokkal, rövid ismertetésekkel, táblázatokkal, ábrákkal, térképekkel és képekkel.

Ára csinos és erős fekete bőr vászonkötésben 3 kor.

Amagyarországi református egyetemes konvent 3472—1908. számú körlevélben elrendelte, „Biblia Szemelvények Könyve“ az 1908—9. isk. évi közpiskolai tankönyvjegyzékbe hogy fel-essék. azért kiváló súlyt helyez arra, föltétlenül szükségesnek tartja és elvárja, hogy e kitüvé-tankönyv az összes hazai gimnáziumokban, polgári fiu- és felsőbb leányiskolákban, real- és ipanő-iskolákban, továbbá tanító- és tanítónő-képezdekben a református vallásoktatásnál segédkönyvül-alkalmaztassék.“

Felhívjuk ezuttal b. figyelmét a szakkritika által osztatlan elismerésben részesített következő tan-könyvekre .

Tankó Béla, A főbb vallások története és a keresztyén egyház története a reformációig, füzve	— — — — —	1 K 80 fill.
Tankó Béla, Egyháztörténeti olvasmányok.		
I. kötet. A reformációig	— — — — —	1 „ 80 „
II. kötet. A reformációtól kezdve	— — — — —	2 „ — „
III. kötet. A magyar reformáció	— — — — —	2 „ 40 „

E gyűjteménnyel a szerkesztő az egyháztörténelem tanulásához óhajtott segédkönyvet adni, mindenek előtt a **tanulóknak**, de az első tájékozódást kereső nagy közönségnek is kezébe.

Megjelentek és kaphatók :

Hegedüs és Sándor

Debrecenben.

prot. egyházirodalmi
könyvkiadóhivatalában

Ujonnán megjelent művek!

H Ó S Á S.

Theológiai magántanári vizsgai dolgozat.

Irta:

Ceglédi Sándor

velikai-pisanicai református missiói lelkész.

Ára füzve 350 korona.

Halotti beszédek és imák

Irta:

K I S G Á B O R

volt pápai református lelkész.

Terjedelme 15 és fél iv. Tartalmaz 71 halotti beszédet és imát.

Ára füzve 4 korona.

Megrendelhetők a kiadónál:

K I S T I V A D A R

könyv- és papirkereskedésében Pápan, Fő-utca 21 sz.

MÜHLE VILMOS

cs. és kir. udvari szállító

T E M E S V Á R.

Mag-, Növény-, Rózsa- és Fa-Nagytenyészetek.

(Növelési terület 94 hold.)

Világkivitel

A legjobb magvak. A legnemesebb csemetefák. A legzebb diszfák,

cserjék, rózsák, fenyők.

Kertészeti kézikönyv díletánsoknak.

Dus főárjegyzék ingyen

Amerikai Cottage-szi ólérendszerű harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint
a legolcsóbban szállít

Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körut 15. szám

Pianók.

Ára 120 kor.-tól
fölfele.
Részletfizetések
8 kor.-tól fölfele

Pianinók.

Képes árjegyzék
ingyen és bérn.
= 5 évi =
jótállás.

Pedálos-harmoniumok

Mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos tonométerekkel, templomok, szemináriumok részére.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más Egyházi műveket tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és gyári áron.

Anyakönyveket, tartós jókötésben
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely játékony adományok nyilvántartására is alkalmas.
Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szószekeken vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számcs e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikke nézve azonnal szolgálók, — számítások a különleges munkákhoz, — mint Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletes stylusban, levéltári okmányartók.

Hajdumegyei Népbank mint szövetkezet.

Ötödik évtársulatát 1908. január elsején nyitotta meg melybe tagok bármikor beléphetnek.

Az intézet tagjainak száma rövid négy évi fenállása alatt 4200-re emelkedett, a kik 16,000 törzsbetétre több mint 800,000 koronát fizettek be, mely összeg az évtársulat tartama alatt 2500,000 korona tőkének felel meg.

A vidéki tagok befizetését megkönnyítjük azáltal, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

A törzsbetétek eddig megállapíthatólag 6/-ot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hét bármelyik napján utólag fizetendő legolcsóbb kamat mellett folyósít.

Minden 10 korona kölcsön heti 50 fillérjével visszafizethető, melyben a kamat is befoglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni.

Kölcsönöket adunk: 1. A befizetett összeg $\frac{9}{10}$ erejéig kezesség nélkül. 2. Kezességi kölcsönöket egy vagy több elfogadható kezes jótállása mellett, még azon esetben is, ha azok nem szövetkezeti tagok. 3. Jelzálog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 4. Zálog kölcsönöket biztosítékul elfogadható értékekre.

Jelentkezések az ötödik évtársulatba való belépésre vagy kölcsön iránt, bármely nap délelőtt vagy délután az épület helyiségében Piac-utca 69. szám, az Ipar- és keresk. kamara épületében eszközölhetők.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Ügyvezető választmány:
Dr. Ferenczy Gyula,
elnök.

Hegedüs Sándor.

Grósz Nagy Ferencz.

Orgona - Harmoniumok

A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányu amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchid-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes hurok-, vonós- és fuvó-hangszerait, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda

mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányu (Rákóczi) Türo-gató; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerre általam konstruáltatott is-kozával 35 forinttól feljebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden egyes hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszer-ről külön, kivanatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

PONTOS ÉS
LEGJOBB

Ó R Á K

5 évi jótállás mellett! 5

= Egyházi szentedények =

ruacsora-kelyhek, keresztlő-kannák
medenczék és borkancsók

arany és ezüst ékszerek

evőeszközök, chinaezüst-disztárgyak

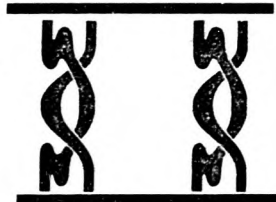
részletfizetésre is!

Javításokra és vidéki megrendelésekre különös gondot fordítok!

Árjegyzék 2000 képpel ingyen és bérmentve

POLGÁR KÁLMÁN

műorás és ékszerész BUDAPESTEN VII. Erzsébet-körut 29 sz
Az ev. ref. egyházak szállítója,

Pontos kiszolgálás; jutányos árak!

Kálvin János művei.

Szerkeszti CZEGLÉDI SÁNDOR.

Eddig megjelentek :

1. A genfi egyház kátéja.

Fordította Czeglédi S. Ára 60 fillér

2. Az egyház reformálásának szükségességéről.

Fordította Czeglédi S. Ára 80 fillér.

3. Kálvin János értekezése az ereklyéről.

Franciából fordította Czeglédi S. Ára 50 fillér.

4. Sadolet biboros levele. Kálvin válasza

Fordította Ladányi Pál. Ára 60 fillér.

5. III. Pál pápa levele Kálvin János megjegyzéseivel.

Fordította Czeglédi S. Ára 50 fillér.

6. A párisi theol. fakultás hitelkei Kálvin ellenirataival.

Fordította Pongrácz József. Ára 50 fillér

Minden kötet külön kapható.

E hat mű egy diszes kötetben is meg fog jelenni.
— A 25 ivnyi terjedelmű kötet ára 4 k. 50 fill. —

Mind e művek megrendelhetők

a Magyar Kálvin-fordítók bizományosánál

Kis Tivadar PÁPÁN.

Toronyórák

palota-, városházi-, gyári- és lak-
tanya berendezését a legelőnyöseb-
ben eszközli

Mayer Károly utóda

Müller János

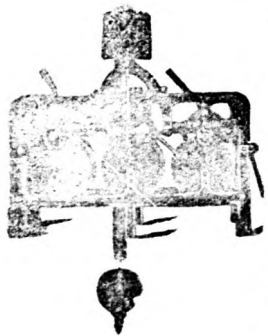
első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =

Budapest, VII., Csömöri-u.

50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Löfkovits Arthur

— órás, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —
Egyházi készletek, keresztelő edé-
nyek, urasztali poharak, tányérok,
kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Lukács Vilmos és Testvére

Hatvan-utca 5.

Tető fedési vállalat Eternit aszbeszt cément
palával. Aszfalt lemezek egyszerű és kettős ragasztott
fedés Faczement tetők készítése. Mindennemű beton
és cément munkák. Portland és román cément.
Telefon 308.

Figyelem!

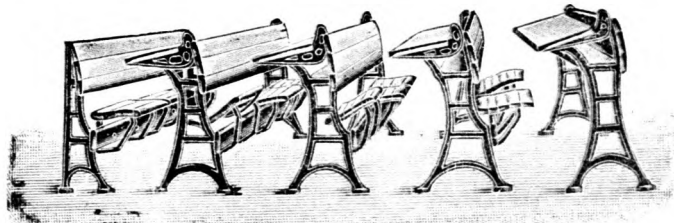
Szülőoltványt, szülővesz-
szőt ne rendeljen addig,
mig tőlem árjegyzéket
nem kér! Gyökeres olt-
ványok ezre 140 korona,
Delaware ezre 100 korona.

Czím :

Szigyártó Nagy Mihály

Felsőseged, Somogy megye.

FEIVEL LIPÓT UTÓDAI
Budapest, IX., Ipar-u. 4. sz.

Iskolapad, irodabutor, torna-
szerek gyártása.

Baktai EGRY FERENCZ

Harangöntő

KISGEJŐCZ. (UNGMEGYE.)

Alapítva 1793-ban.

Alapítva 1793-ban.

Kitüntetve : Budap st Hódmezővásárhely Pécs és az országos Iparegyesület által, ezen felül nagyon sok elismerő irat.

Készít

harangokat

Előre meghatározott hangnemben a legmeszszebb menő jótállás mellett, továbbá

vasharang-lábakat és régi

harangokat,

szabadalmazott forgatható vaskoronákra át-szerel. o o o o o

Tessék árjegyzéket kérni!

Novotny Antal

harangöntőde és vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangesoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányú új modern atlyukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege düéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb han-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 467 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok lyet nekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványoka-

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy eremmel kitüntette.

A „Neumann M.“ cég debreceni áruházáról.

Elsőrendű látványossága Debrecenben a Piac-utcának

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító cég

XX. férfi, fiu és leányka ruha-üzlete. XX.

A járókelőket megállítják a pompázó kirakatok, melyekben izléssel és dusan vannak felhalmozva az téli idény legújabb divat-darabjai.

Ezen elsőrangú férfi-ruha üzletnek, mely 56 év óta áll fenn jó hírneve a közön ég körében a népszerűséget megszerezte, különösen impozáns az üzlet belseje, melyben pa arul vannak felhalmozva hazai és külföldi szöve-tek-ből készült ruhakülönlegességek.

Az üzlet a legszolidabb alapra **szabott árak** mely minden darabon ki-tüntetve látható, a leg-pontosabban lesz betartva, úgy, hogy a közönség a legpontosabb bizalom-mal eszközölheti bevásárlásait.

Vidékről érkező megrendeléseket a cég pontosan teljesíti és a meg-nem felelő árut készséggel visszaveszi.

Alapított 1845-ben.

Mérték sz. int külön osztály

ALAPITVA OTT 1845-ben.